

La ràdio a Catalunya: usos i percepcions sobre el mitjà

Joan M. Corbella

- *Més del 70% de la població de Catalunya escolta habitualment la ràdio, sense gaires diferències en termes d'edat, classe social, nivell d'estudis o sexe, segons una enquesta del Consell de l'Audiovisual de Catalunya realitzada el 2003. El lloc de naixement i la llengua que parla la gent són els factors que més influeixen les preferències radiofòniques dels catalans.*

Catalunya Ràdio és la cadena més escoltada i apreciada en gairebé tots els aspectes, amb gran diferència sobre la resta. En segon lloc hi ha la SER, la més ben considerada d'entre les d'abast espanyol.

El debat públic sobre les funcions socials dels mitjans de comunicació se centra tradicionalment i de forma generosa, a Catalunya com arreu, en la televisió i la consideració dels seus programes, i en menor mesura sobre els diaris. La ràdio, en canvi, obté molta menys rellevància fins i tot en els mitjans mateixos, llevat de quan genera notícies espectaculars o, tres cops l'any, quan es faciliten els resultats de les mesures d'audiència.

Però pels micròfons i les antenes de la ràdio discorre una part significativa de la vida política, esportiva i cultural del país, gràcies a la seva immediatesa per donar a conèixer els esdeveniments, la facilitat per ser present als llocs dels fets i l'abundància d'espais d'entrevistes a tot tipus de personatges públics que omplen bona part de les graelles de programació. I en moments puntuals de la vida política, com va succeir arran dels esdeveniments del març de 2004

(atemptat de Madrid i eleccions generals espanyoles), la ràdio té un rol central en el sistema comunicatiu. Bona prova d'això és l'augment espectacular d'audiència que la primera onada de 2004 de l'Estudi General de Mitjans (EGM) posa en relleu respecte a l'Estat espanyol¹.

En aquest marc de reforçament del paper de la ràdio, és oportú oferir una anàlisi dels resultats relatius a la ràdio en l'estudi d'opinió que el Consell de l'Audiovisual de Catalunya va elaborar l'octubre 2003² sobre la percepció que els ciutadans i ciutadanes tenen de la programació televisiva i radiofònica i els diversos canals i emissores.

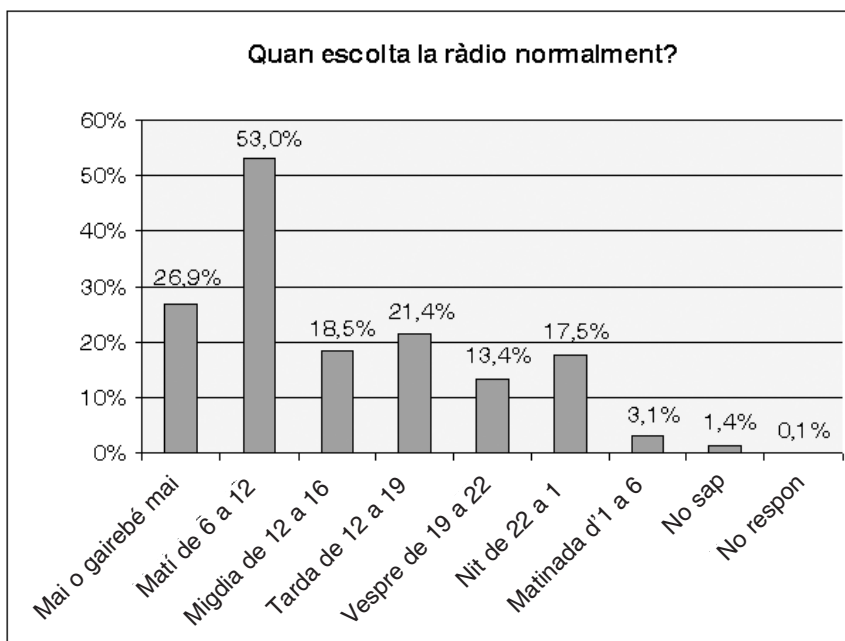
L'estudi proporciona un seguit de dades que permeten aprofundir en les claus dels usos del mitjà en base a les característiques de la població, amb diferències d'hàbits remarcables, i en les consideracions de la ciutadania sobre l'oferta radiofònica disponible a Catalunya, més enllà dels lideratges d'audiència que l'EGM reconeix des de fa anys a Catalunya Ràdio i bona part dels seus programes en cada franja horària, seguida de la SER i a molta distància la resta de les cadenes, entre les de programació convencional, i a 40 Principales (SER) entre les musicals, per davant de Flaix FM i Radio Tele Taxi.

Hàbits d'ús de la ràdio

Lluny de la majoria aclaparadora de la població que diàriament mira la televisió (al voltant del 90%, segons la majoria d'estudis), però molt per damunt de la lectura dels diaris (un 40% de la gent els llegeix de manera regular, segons l'EGM), el fet que més del 70% de les persones enquestades escoltin la ràdio habitualment ofereix una primera dada sobre la importància d'aquest mitjà en la societat catalana, sense diferències estridents segons la majoria de les variables sociodemogràfiques.

Joan M. Corbella

Professor del Departament de periodisme i comunicació audiovisual de la Universitat Pompeu Fabra

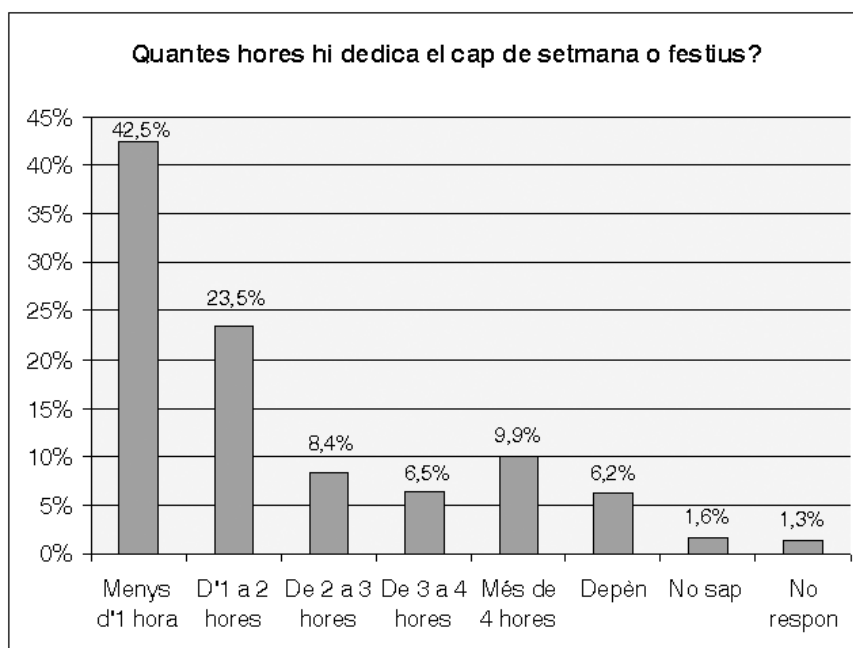

Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

Així, d'acord amb l'enquesta, són una mica més les persones nascudes a Catalunya que no escolten mai o gairebé mai la ràdio que entre els nascuts a la resta d'Espanya (26,9% i 24,3%, respectivament); hi ha un lleuger augment d'oïdors a mesura que augmenta el nivell d'estudis (28'2% dels qui tenen estudis primaris no l'escolten, per 25,9% dels que tenen estudis secundaris i 23,8% dels que tenen formació universitària), i no hi ha una diferència significativa entre catalanoparlants i castellanoparlants, ni segons la grandària del municipi de residència. Hi ha més marge, en canvi, quant al sexe (25,6% de les dones no l'escolten, xifra que puja entre els homes fins al 28,2%), i sobretot segons la província de residència i l'edat. A la demarcació de Barcelona una quarta part de les persones no usen el mitjà, a Girona i Lleida la xifra supera per poc el 30% i creix fins a un terç de la població a Tarragona. Per edats, són els segments de més de 64 anys (32,5%) i dels joves d'entre 18 i 24 anys (29,6%) els qui compten amb menys oïdors, mentre la resta dels franges d'edat se situen entre el 23% i el 26%.

Pel que fa al temps que els catalans dediquen a la ràdio, les diferències són més significatives, i en podem destacar algunes. El 22,6% dels oïdors hi esmercen menys d'una hora diària entre setmana, el 44,5% entre una i tres hores, i

per damunt de tres hores el 29,6%. Però el consum dels nascuts a Catalunya és clarament inferior al dels nascuts a la resta de l'Estat: en el primer grup, el 25,2% de la gent escolta menys d'una hora al dia la ràdio, per un 15,9% en el segon; el 43,2% dels oïdors nascuts a Catalunya li dediquen d'una a tres hores, per un 47,9% dels de la resta de l'Estat, i el 28,3% dels oïdors nats a Catalunya l'escolten més de tres hores, mentre que els de la resta de l'estat sumen un 32,4%. Quant al nivell d'estudis, entre els oients amb formació universitària hi ha el percentatge més alt de gent que escolta menys d'una hora la ràdio (27,5%, que decreix fins al 18,2% dels qui tenen estudis primaris), no hi ha gaire diferència en els usuaris d'una a tres hores, i en canvi la progressió és la inversa entre els que dediquen més de tres hores diàries a aquest mitjà. En relació amb la llengua d'ús habitual, es detecta un ús més elevat de la ràdio entre els oïdors castellanoparlants: el 20,1% l'escolten menys d'una hora, el 45,2% d'una a tres hores i el 32,8% per damunt de les tres hores; en canvi, el 23,2% dels catalanoparlants li dediquen menys d'una hora, el 44,6% se situen en la franja mitjana i el 27,7% més de tres hores. Les diferències també són notòries en relació amb el sexe, amb un consum molt superior entre les dones: el 28,4% dels

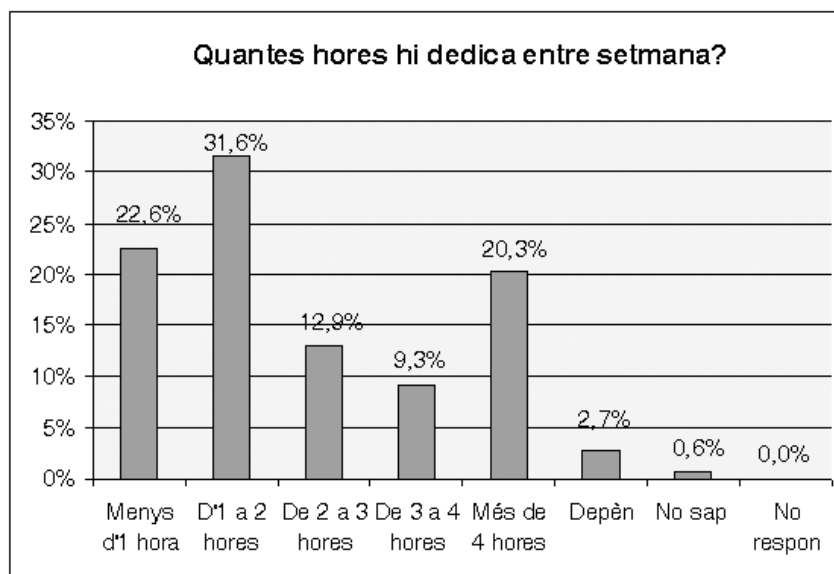
Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

oïdors masculins usen la ràdio menys d'una hora diària, per un 17,5% de les dones, i la relació s'inverteix en la resta de trams (40,5% dels homes entre una i tres hores, pel 48% de les dones, i 21,4% dels homes per damunt de tres hores, davant del 32,4% entre les dones). Per edats, l'enquesta revela sobretot una progressió descendent d'oients que hi esmercen menys d'una hora, des del 40,8% dels adolescents de 16-17 anys fins al 15,3% entre les persones de més de 64 anys. En canvi, en els nivells superiors de consum de ràdio, la variable edat no té uns patrons definits.

L'enquesta ofereix una altra dada important en relació amb el temps d'audició: els caps de setmana disminueix molt el consum radiofònic: el 42,5% dels oïdors li dediquen menys d'una hora diària (22,6% els dies feiners). Entre els qui se situen per damunt d'aquesta xifra destaquen els oïdors amb estudis secundaris (48,9%) i universitaris (44,1%); els qui parlen habitualment en català (46,5%) o ambdues llengües (45,9%) mentre que entre els castellano-parlants puja només fins al 36,8%; els joves de 18 a 24 anys (44,9%) i els adults de 35 a 49 anys (47,8%), i les persones residents en municipis de menys de cinc mil habitants (50,4%). El percentatge d'oients que dediquen a la ràdio entre una i tres hores els festius, en conseqüència, baixa

molt significativament (31,9%, enfront del 44,5% dels dies feiners), de la mateixa manera que els consumidors de més de tres hores diàries (16,4%, per 29,6% els feiners), amb pocs elements notoris per segments de població: tot i la baixada general, els qui usen habitualment el castellà són els qui redueixen menys el consum, així com els qui tenen nivell d'estudis primaris.

Amb la intenció d'identificar la importància del mitjà radiofònic en el paisatge comunicatiu català, cal fer esment també de les variacions de l'audiència al llarg del dia. A grans trets, l'enquesta del CAC coincideix amb la informació que proporciona l'EGM, ja que estableix el matí com el període en què la ràdio arriba a més gent: el 53% de la població catalana l'escolta entre les sis del matí i les dotze del migdia, el veritable *prime time* d'aquest mitjà. No hi ha diferències remarcables segons el lloc de naixement, la llengua habitual d'ús o la grandària del municipi, però són perceptibles en altres segmentacions: el 61,8% de les persones amb estudis universitaris escolten la ràdio un moment o altre en aquesta franja del matí, molt més que els qui tenen estudis primaris (52,7%) i secundaris (50,3%); els residents a la demarcació de Tarragona ho fan en menor mesura que la resta (45,9%, mentre a les altres tres se supera el 50%);

Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

entre les dones, el 55,9% escolta la ràdio en aquest període, per un 49,9% dels homes; i quant a l'edat, els grups d'entre 25 i 50 anys inclouen els percentatges més alts d'oïdors matutins (60%), en comparació amb els adolescents (35,2%), joves (44,1%) i de més de 64 anys (44,4%).

La resta del dia, la ràdio té una presència molt inferior en la pràctica comunicativa dels catalans. Al migdia (de les dotze a les quatre) arriba al 18,5% de la població, puja fins al 21,4% a la tarda (de quatre a set) i cau al vespre (de set a deu), coincidint clarament amb el moment àlgid de la televisió (13,4%). A la nit (de les deu a la una de la matinada) la ràdio té un altre dels períodes importants tot i la competència de l'allargament del prime time de la televisió, ja que en tres hores arriba al 17,5% de la població.

Cal destacar en aquest apartat algunes diferències per segments de població. En funció del lloc d'origen, entre els nascuts a la resta de l'Estat hi ha més consumidors de ràdio en totes les franges horàries, amb un marge ampli sobretot al migdia (23,9% per només el 17,6% entre els nascuts a Catalunya), a la tarda (26,6% i 19,9%, respectivament) i a la nit (24,3% i 16,1%). D'acord amb la llengua usada habitualment, al matí no hi ha diferències, però la resta del dia el percentatge d'oïdors entre els catalanoparlants és

clarament inferior al dels qui parlen castellà o totes dues llengües. És remarcable la situació en la franja de nit, quan només el 14,4% dels que usen el català escolten la ràdio, per un 22,2% dels qui parlen en castellà. Alhora, a mesura que augmenta el nivell d'estudis cau l'ús de la ràdio al migdia però augmenta en la franja de tarda (29,7% dels qui tenen formació universitària l'escolten, enfront del 20,1% dels qui tenen estudis primaris), mentre que al vespre i la nit torna a ser el segment dels universitaris el que ofereix un percentatge més baix d'usuaris. Quant al sexe, mentre al matí i al migdia el percentatge de dones oients supera el d'homes, la resta del dia la relació s'inverteix i es va ampliant fins que a la nit l'escolta el 20,6% dels homes i només el 14,7% de les dones.

En relació amb l'edat, a banda de la franja del matí, els adolescents i joves mantenen percentatges al voltant del 20% d'oients la resta del dia, tret del vespre entre els joves (13,6%) i la tarda en els adolescents (5,2%). En els segments compresos entre 25 i 50 anys, també deixant de costat el matí, el període amb més oients és la tarda (26,2% dels qui tenen entre 25 i 34 anys i 21,8% en el grup 35-49 anys), mentre la resta de franges no assoleixen el 20%. En el grup de persones de 50 a 64 anys, una quarta part

Quina cadena de ràdio escolta amb més freqüència? I quina prefereix escoltar?

<i>Emissores</i>	<i>Ràdio que escolta amb més freqüència</i>	<i>Ràdio que prefereix</i>
Catalunya Ràdio	31,30%	21,40%
SER	17%	11,40%
COPE	8,40%	3%
Onda Cero	8,20%	4,50%
RNE	6,80%	3,70%
Radio 4	1,30%	0,10%
RAC 1	6,40%	3,20%
COM Ràdio	6,10%	2,50%
Ona Catalana	4,20%	1,10%
Catalunya Informació	7,60%	3,20%
Ràdio Local	17%	12,60%
Una altra cadena	18,90%	14,60%
No sap	5%	9%
No respon	1,40%	9,60%

Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

escolta la ràdio al migdia i la tarda, i baixa clarament a partir d'aquest moment. Finalment, entre les persones de més de 64 anys, passat el matí l'audiència baixa substancialment i no supera el 15% llevat de la franja de nit (20,1%).

Per completar l'anàlisi sintètica dels trets que configuren els hàbits de la població en relació amb el mitjà, cal fer una referència breu a les activitats simultànies que es duen a terme mentre s'escolta la ràdio. En conjunt, el 42,4% dels oïdors reals ho compaginen amb la realització de tasques domèstiques, el 25,1% amb la feina, el 24,5% amb els desplaçaments, el 20% amb activitats de lleure i el 10,2% amb el temps diari dedicat a la higiene personal. És remarcable que són els més joves els qui més compaginen *treballar i escoltar la ràdio* (sempre par damunt del 30%), i que aquesta pràctica s'observa més entre els nascuts a Catalunya (27,5%) que entre els d'altres llocs de l'Estat (18,9%).

Audiències i preferències de les emissores segons lloc d'origen i llengua habitual

Catalunya Ràdio és, amb diferència, la proposta radiofònica generalista (és a dir, sense comptar les ràdio-fórmules) més

escoltada al país, ja que prop d'un terç dels oïdors l'esmenten a la pregunta quina cadena escolta amb més freqüència (31,3%), seguida de la SER (17%) i a molta distància les altres grans cadenes espanyoles (8,4% la COPE; 8,2% Onda Cero, i 6,8% RNE) i les altres catalanes (Catalunya Informació el 7,6%; RAC1 el 6,4%; COM Ràdio el 6,1%; Ona Catalana el 4,2%, i Ràdio 4 tanca la relació amb l'1,3%). Alhora, el 17% dels oïdors esmenten emissores locals. D'aquestes xifres en resulta que el 56,9% dels oïdors opten amb més freqüència per la proposta de cadenes d'origen i abast territorial català i que emeten exclusivament en català, mentre que el 40,4% ho fa per les grans cadenes d'abast espanyol.

L'anàlisi dels resultats d'acord amb les variables socio-demogràfiques principals, però, permet detectar diferències molt importants en la pràctica comunicativa. Així, el lloc de naixement es revela com un factor clau: mentre que entre els nats a Catalunya les mencions a Catalunya Ràdio pugen fins al 35,7% dels oïdors i dos terços (66,5%) escolten amb més freqüència les emissores d'abast català i en llengua catalana, entre els nascuts a la resta de l'Estat la SER sobrepassa Catalunya Ràdio (19,4%) i puja fins al 27,4%. Alhora que les quatre grans cadenes espanyoles juntes

Quina cadena de ràdio escolta amb més freqüència? Distribució percentual per província

<i>Emissores</i>	<i>Barcelona</i>	<i>Girona</i>	<i>Lleida</i>	<i>Tarragona</i>
Catalunya Ràdio	30,1%	37,1%	40,4%	30,8%
SER	17,4%	14,1%	15%	18%
COPE	9%	5%	7,4%	6,4%
Onda Cero	8,7%	2,2%	9,5%	9,3%
RNE	6,7%	7,2%	7,3%	7,1%
Radio 4	1,3%	0,7%	1,8%	1,1%
RAC 1	6,4%	7,5%	2,9%	7,9%
COM Ràdio	7%	3,6%	2,9%	2,6%
Ona Catalana	4%	5,7%	4,8%	4,1%
Catalunya Informació	7,4%	9,4%	6,9%	9%
Ràdio Local	16,1%	19,4%	22,2%	19,8%
Una altra cadena	17,7%	24,5%	15,8%	25,5%
No sap	5,7%	1,1%	2,9%	3,8%
No respon	0,7%	2,1%	5,1%	1,5%

Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

I quina cadena prefereix escoltar? Distribució percentual per província

<i>Emissores</i>	<i>Barcelona</i>	<i>Girona</i>	<i>Lleida</i>	<i>Tarragona</i>
Catalunya Ràdio	21,1%	24,1%	24,8%	19,9%
SER	12%	9,4%	7,7%	10,1%
COPE	3,3%	1,4%	2,2%	1,9%
Onda Cero	5%	0,7%	4,7%	3,4%
RNE	3,7%	4,7%	2,2%	3,7%
Radio 4	-	0,4%	0,4%	0,8%
RAC 1	3,3%	3,6%	1,1%	2,6%
COM Ràdio	3%	1,1%	1,1%	0,4%
Ona Catalana	1%	2,9%	0,7%	0,8%
Catalunya Informació	3,3%	2,9%	2,9%	2,6%
Ràdio Local	12%	13,6%	17,1%	14,2%
Una altra cadena	13,4%	21,2%	17,3%	16,9%
No sap	9%	7,9%	5,1%	12,7%
No respon	9,7%	6,1%	12,8%	10,1%

Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

assoleixen el 72,5% de mencions com a propostes que escolten amb més freqüència els i les oients.

De la mateixa manera, la llengua d'ús habitual configura un mapa de l'audiència radicalment diferenciat. El 48,7% dels oïdors que parlen en català esmenten Catalunya Ràdio com a emissora que escolten amb més freqüència, i cap altra arriba al 10% de mencions (9,3% RAC1; COM Ràdio el 8,8%; la SER el 8,4%, i Ona Catalana el 7,6%), de forma que la suma dels qui esmenten cadenes d'abast català arriba al 83%. En canvi, els oïdors de parla habitualment castellana es decanten de manera menys pronunciada entre les emissores, més enllà del lideratge indiscutible de la SER (28,4%): 12,5% Catalunya Ràdio; 12,3% RNE; 11,4% Onda Cero; 10,9% la COPE, i a molta distància les altres emissores en català. En total, el 63% esmenten cadenes espanyoles (a més a més, però, una quarta part indiquen com a emissora més escoltada *altres cadenes*). Cal afegir també que entre els qui parlen les dues llengües igual el resultat és a mig camí entre els altres dos segments: Catalunya Ràdio i SER empaten, de fet, com a més escoltades, seguides de les altres cadenes espanyoles i catalanes amb poca diferència entre elles.

Per completar la radiografia sobre les propostes radiofòniques més escoltades, l'enquesta va requerir als i les oients (no a tota la població) quina cadena prefereixen escoltar, i això permet enriquir l'anàlisi, malgrat que no canvien gaire els resultats vistos globalment: Catalunya Ràdio és preferida pel 21,4% dels oients, seguida de la SER (11,4%) i, a molta distància, un altre cop Onda Cero (4,5%), RNE (3,7%), Catalunya Informació i RAC1 (3,2%), la COPE (3%), COM Ràdio (2,5%), Ona Catalana (1,1%) i Ràdio 4 (0,1%). En conjunt, el 31,5% dels oïdors prefereixen cadenes d'abast català i en català, mentre que el 22,6% opten per cadenes espanyoles, amb un 12,6% que opten per emissores locals i el 14,6% que esmenten *altres cadenes*.

També les preferències mostren un resultat molt diferent d'acord amb les variables *lloc de naixement* i *llengua habitual*. En el primer cas, Catalunya Ràdio és l'oferta preferida del 24% dels oients nascuts a Catalunya, tot triplicant el resultat de la SER (8,1%) i la resta de cadenes amb xifres per sota del 4%, de manera que més d'un terç (36,9%) esmenta cadenes en català, el 15,9% cadenes espanyoles, el 13,0% emissores locals i el 14,2% *altres cadenes*. Entre els nascuts a la resta de l'Estat, la SER és

esmentada pel 20,5%, seguida de Catalunya Ràdio pel 14% i les altres cadenes espanyoles al voltant del 6-7%, mentre que de la resta de cadenes en català només Catalunya Informació (1,4%) i RAC1 (1,2%) superen l'1%. En el càlcul agregat, les cadenes espanyoles sumen el 41,1% de les preferències, les catalanes el 16,9%, les emissores locals l'11% i *altres cadenes* el 14,6%.

Quant a la llengua habitual d'ús, les resultats de l'enquesta reforcen clarament el liderat de Catalunya Ràdio entre els catalanoparlants (34,6%), a molta distància de la resta: el 4,7% es decanta per Onda zero, seguida de RAC1 (4,5%), Catalunya Informació (3,5%), Com Ràdio (3,4%) i la SER (3,1%). En conjunt, el 48,1% prefereix cadenes catalanes i en català, pel 10,6% que opta per cadenes espanyoles i poc més del 10% per emissores locals i altres cadenes. Entre els oients de parla castellana, el liderat de la SER també surt reforçat quant a preferències (22%), més que triplicant Catalunya Ràdio (6,4%), RNE (6,3%) i la resta de cadenes espanyoles, mentre que les catalanes més esmentades tornen a ser Catalunya Informació i RAC1, amb un 1,6% de preferències. Globalment, el 36,5% opta per cadenes espanyoles i el 10,5% per les catalanes, mentre que la xifra de les emissores locals és del 14,2% i les *altres cadenes* obtenen un elevat 20,8% de preferències.

Audiències i preferències d'acord amb les altres variables

Pel que fa a la formació, Catalunya Ràdio augmenta les mencions com a proposta preferida a mesura que augmenta el nivell d'estudis cursats, i és la cadena que obté el millor resultat entre els oients amb formació universitària, tant pel que fa a *emissora escoltada amb més freqüència* (34,4% per 31,3% en el total dels oients) com per *preferències* (29%, enfront del 21,4% en el total dels oients). També COM Ràdio obté els millors resultats entre les persones amb aquests estudis (9,8% la citen com a emissora que més escolten i el 5,2% com a preferida), amb una diferència enorme respecte als altres nivells de formació. Catalunya Informació i RAC1 obtenen els millors índexs entre els oients amb estudis secundaris i universitaris de forma semblant, i també la SER i la COPE veuen créixer (però poc) les preferències a mesura que

augmenta el nivell de formació. En l'altre extrem cal ressenyar les cadenes espanyoles Onda Cero i RNE, que disminueixen l'acceptació com més alt és el nivell d'estudis dels oients.

Pel que fa al sexe, les cadenes amb més desequilibri a favor dels homes són Catalunya Ràdio (39% l'esmenten com a més escoltada, per 24,6% de dones), la SER (21,8% i 12,9%, respectivament) i en especial RAC1 (9,2% i 4%), seguides de Catalunya Informació i Com Ràdio. En l'altre extrem, tenen més audiència entre les dones sobretot Onda Cero i les *altres cadenes* (25% de dones per 11,8% d'homes). La pregunta sobre les preferències, però, matisa aquests resultats, malgrat que segueixen sent notòries les diferències a Catalunya Ràdio (26,9% els homes i 16,6% les dones), la SER (13,3% i 9,8%), la COPE i RAC1, i es dibuixa un perfil diferent a COM Ràdio (1,8% els homes i 3,2% les dones) i a RNE (2% els homes i 5,2% les dones).

Pel que fa la variable *edat*, les distàncies com a cadena més escoltada entre Catalunya Ràdio i les altres augmenten progressivament fins als 64 anys. Entre els joves i fins als 35 anys les diferències amb la cadena SER no superen els cinc punts (21,6% per Catalunya Ràdio i 17% la SER entre els joves), mentre que a partir dels 25 anys la distància creix espectacularment, ja que mentre la SER es manté sempre per sota el 20% de respostes, la cadena líder gairebé la dobla en el segment 35-49 anys (32,6% i 17,4%, respectivament) i la triplica en la franja 50-64 anys (45,2% per a Catalunya Ràdio i 14,6% la SER). És en aquest segment que Catalunya Ràdio obté el seu millor resultat, ja que entre els majors de 64 anys és esmentada pel 35,9% dels oients, pel 19,2% de la SER.

Entres les cadenes espanyoles, a banda de l'estabilitat de la SER en totes les franges, destaca l'augment d'audiència de les altres tres a mesura que augmenta l'edat, sobretot a la COPE i RNE. Aquest és un fenomen que no es percep en les cadenes catalanes, que tenen uns resultats que no permeten establir tendències clares, tret del cas esmentat de Catalunya Ràdio.

Cal esmentar també que l'audiència més jove, d'acord amb l'enquesta, s'escapa en bona part de les cadenes generalistes, ja que el 32,8% dels oients adolescents i el 30,3% dels joves reconeixen que escolten amb freqüència les *altres cadenes*, una xifra que es va reduint notòriament a mesura que augmenta l'edat.

En relació amb les preferències d'acord amb l'edat, es mantenen pràcticament els mateixos perfils esmentats. En primer lloc, fins als 35 anys les *altres cadenes* són l'opció majoritària (per damunt del 22% en tots els casos) dels oients, mentre que Catalunya Ràdio i la SER sumen gairebé el 30% de preferències des dels 18 anys fins als 50. L'augment de preferències a favor de Catalunya Ràdio en el segment 50-64 anys (35,4% per només el 8,9% de la SER) la converteix en la principal oferta per a aquest públic, mentre que a partir dels 64 anys cau fins al 21% i la SER recupera fins al 14,7%, tot restablint parcialment l'equilibri.

També és significatiu que en el segment on més diversitat hi ha en les preferències és el de 35 a 50 anys, precisament el que obté la xifra més alta de consumidors de ràdio. Igualment, i amb la prudència que obliga el baix nivell de respostes, es pot confirmar amb aquesta pregunta que les grans cadenes espanyoles (amb el matís indicat de la SER) obtenen els millors resultats a mesura que augmenta l'edat dels oients. Entre les cadenes catalanes, aquí sí que es pot veure que RAC1 té una tendència clarament a la inversa, amb millor acceptació com més jove és el públic, mentre que COM Ràdio i Catalunya Ràdio són esmentades sobretot pels grups d'edat centrals.

Valoració de les cadenes radiofòniques

Una altra part molt important de l'enquesta del CAC fa referència a la valoració que tenen els ciutadans de l'oferta radiofònica, quant a la imparcialitat política, la qualitat de la informació, de l'entreteniment i de la programació esportiva. Però en tractar-se de preguntes formulades al conjunt dels entrevistats i no només als oïdors reals, l'anàlisi dels resultats inclou el llast que significa que al voltant del 60% de les respostes s'inscriguin en les categories *no sap / no contesta* en alguns casos. Amb tot, permet establir algunes idees interessants.

A la consideració sobre quina emissora és políticament més imparcial, un aclaparador i significatiu 60% s'apunta al *no sap / no contesta*, però que supera el 90% entre els adolescents i gairebé arriba al 70% en els segments dels joves i de les dones. Al mateix temps, una part destacada de la població considera que *cap* ho és (11,8%), però que en el cas del grup de 35-49 anys arriba al 15,7% i entre els

universitaris al 17,8%. L'emissora més apreciada en aquest sentit és Catalunya Ràdio, amb el 8,4% de respostes, lluny de la segona (SER, amb el 4,8%), mentre que la resta no arriba en cap cas al 2%. Lluny, per tant, de les projeccions que es podrien fer a partir de les preferències esmentades més amunt.

Però també en aquest punt hi ha diferències molt reveladores segons algunes variables *sociodemogràfiques*. En funció del lloc de naixement i la llengua de manera especial. Entre els nascuts a Catalunya pugen una mica l'emissora líder (9,1%), RAC1 (de l'1,9% global al 2,6%) i COM Ràdio (de l'1,6% al 2,2%) i baixen totes les cadenes espanyoles (SER, però, només una dècima); a la inversa, entre els nascuts a la resta de l'Estat Catalunya Ràdio baixa al 6,5% i pugen totes les cadenes espanyoles llevat de la COPE. I d'acord amb la llengua d'ús habitual, succeeix un fenomen semblant: pugen entre els catalanoparlants Catalunya Ràdio (13,3%), RAC1 (3%) i en menor mesura la resta de cadenes en català, mentre baixa la majoria de cadenes espanyoles; paral·lelament, entre els castellano-parlants la consideració de Catalunya Ràdio com a emissora més imparcial cau fins al 3,3% de les respostes, i cau també per a la resta de cadenes en català, mentre pugen les espanyoles amb l'excepció de la COPE. I com en les preguntes a què ens hem referit més amunt, el grup d'usuaris i usuàries indistints d'ambdues llengües se situa en una posició mitjana, tot atorgant pràcticament la mateixa valoració a les dues cadenes líders a Catalunya, però força important (més del 2%) a la COPE i Onda Cero.

En relació amb el nivell d'estudis, Catalunya Ràdio obté millor resultat entre les persones amb estudis secundaris (11,2%), mentre la SER és considerada més imparcial a mesura que augmenta el nivell de formació i empata amb 7,3% de mencions l'anterior entre les persones amb títol universitari. El volum de respostes i la distribució per grups segons aquesta variable no permet treure conclusions acceptables per a la resta d'emissores. Per raó de sexe, atès que el percentatge de dones que no contesten és molt superior al d'homes, tampoc no permet fer una anàlisi vàlida. I per edats, i només de forma molt aproximada per les mateixes raons, es pot considerar que és la gent més gran la que es decanta més per Catalunya Ràdio com a més imparcial políticament, mentre que la SER experimenta el mateix procés fins als 50 anys, a partir dels quals decreix

la seva consideració.

Respecte a quina emissora informa millor, el nombre de persones que no contesten o no saben què contestar baixa al 45,6%, amb predomini dels adolescents (75,7%) i joves (54,1%), d'idioma castellà (53,5%) i dones (52,8%). Un altre cop, Catalunya Ràdio (18,5%) i la SER (8,4%), en aquest cas juntament amb Catalunya Informació (7,9%) són les emissores més valorades, a gran distància de la resta. Però mentre les altres cadenes espanyoles obtenen xifres al voltant del 3%, cap de les catalanes supera l'1% de respostes.

Una altra vegada es produeixen diferències molt notòries en base a l'origen i la llengua, per qualificar l'emissora que informa millor. Entre els nascuts a Catalunya, les mencions a Catalunya Ràdio són el 22,1%, seguida de Catalunya Informació (10,1%) i la SER (5,8%), a gran distància de les altres espanyoles i més enrere encara les altres catalanes. Els nascuts en altres indrets de l'Estat, significativament, destaquen la SER (16,5%), seguida de RNE (9,4%), Catalunya Ràdio (9%) i Onda Cero (7,8%), deixant amb xifres insignificants la resta de les propostes radiofòniques. És encara més remarcable, però, l'anàlisi segons la llengua habitual d'ús: el 31,3% de mencions que rep Catalunya Ràdio entre les persones de parla catalana, obre una distància enorme amb la SER, que obté el 4,6% de les respostes, i enmig només hi ha Catalunya Informació (11%). Entre la gent que parla habitualment castellà, les preferències estan més repartides també aquí, però amb la SER al capdavant (12,9%) i seguida de RNE (6%) i les altres cadenes espanyoles, Catalunya Ràdio i Catalunya Informació al voltant del 4%. Finalment, entre les persones que usen igual les dues llengües, en aquest punt mereix millor consideració Catalunya Ràdio (13,3%) que la SER (8,6%), Catalunya Informació (7,3%) i Onda Cero (7,1%).

Pel que fa a les altres variables, no hi ha diferències significatives respecte a la consideració d'imparcialitat política. Catalunya Ràdio s'imposa en totes les franges d'edat i amplia la distància amb la SER sobretot a partir dels 35 anys, mentre la cadena líder de les espanyoles decreix en consideració a partir dels 50 anys, i té la segona posició a partir dels 35 anys, sempre amb xifres d'entre el 8 i l'11%. En els grups d'entre 18 i 34 anys aquest lloc l'ocupa Catalunya Informació (al voltant del 12%). Quant al sexe, i el nivell d'estudis, tampoc no hi ha diferències remarcables

amb la valoració sobre la imparcialitat i les preferències.

Quant a les preferències radiofòniques per a l'entreteniment, amb una tercera part de la població que no s'expressa, destaca sobretot el fet que el 23,7% de les respostes apunten a *altres cadenes*. Aquesta dada, previsible en no comptar-hi les musicals i altres fórmules existents al país, és especialment elevada entre els adolescents (30,1%), joves (43,3%) i la franja de 25 a 34 anys (33,5%), les persones amb estudis secundaris (30,7%) i de parla castellana (29,4%). Dit això, altre cop Catalunya Ràdio és la cadena preferida, però amb una xifra de només el 12,1%, davant el 7% de la SER. Les ràdios locals i RAC1 vénen a continuació amb més del 3% de respostes. I també en aquest punt es detecten les diferències habituals referides a l'anàlisi per variables sociodemogràfiques. Amb tot, però, és interessant destacar algunes dades a partir de la llengua d'ús: entre els qui parlen català Catalunya Ràdio obté el 20,6% de preferències per a l'entreteniment, però només el 2,8% entre els qui parlen castellà i el 5,1% entre els que usen igual les dues. L'impacte de les *altres cadenes* i la recuperació de la SER explicarien aquest resultat, ja que la resta de les emissores obtenen una resposta molt baixa, tret de RAC1 en el públic de parla catalana (3,8%, per davant de la SER, amb 2,4%, i Onda Cero amb 2,9%) i RNE entre els castellanoparlants (4,7%).

La millor programació esportiva, no la saben o no volen dir-la el 64,5% dels ciutadans entrevistats, per la qual cosa les diferències entre les cadenes resulten molt afectades en l'anàlisi percentual i no permeten aprofundir-hi gaire. Això no obstant, és l'aspecte en què Catalunya Ràdio té un domini menys clar: és preferida pel 10,9% de la població, mentre la SER ho és pel 8,8%. Amb aquestes cadenes, només la COPE (2,5%) supera l'1% de mencions de la població. Com en la resta de les qüestions plantejades, el lloc d'origen és una de les variables que capgiren el resultat entre les dues ofertes més escoltades: el 12,5% dels nascuts a Catalunya prefereixen Catalunya Ràdio i el 7,1% la SER per als esports, i entre els nascuts en altres indrets d'Espanya la SER és preferida pel 13,5% i Catalunya Ràdio pel 6,5% de la població. I la diferència s'expressa amb més rotunditat pel que fa a la llengua que es parla: el 18,9% dels que usen el català consideren millor la programació esportiva de Catalunya Ràdio i només 4,3% la de la SER, mentre que entre els que usen el castellà la SER (14,1%) i

la COPE (2,4%) desplacen Catalunya Ràdio al tercer lloc (2,3%). En aquest apartat, a diferència dels anteriors, els qui usen les dues llengües igual valoren millor la proposta de la SER (10,5%) i la COPE (6,4%) avantatja Catalunya Ràdio (5,3%).

En la valoració de conjunt de la programació, amb un 45% de persones que no es manifesten, i com no podia ser d'altra manera, Catalunya Ràdio obté el millor resultat (16,1%), el doble que la SER (8,1%), i amb molta diferència amb la resta de cadenes espanyoles (3,1% per a RNE i Onda Cero i l'1,8% per a la COPE), i és la segona catalana més valorada RAC1 (amb el 2,6%). La valoració positiva de Catalunya Ràdio creix amb l'edat i el nivell d'estudis, a diferència de la resta de les cadenes, la tendència de les quals no es pot establir amb els volums de resultats de l'enquesta. També aquí el lloc de naixement i (sobretot) la llengua que es parla són determinants en els resultats.

Les ràdio-fórmules musicals

L'enquesta dedica només una pregunta a l'oferta de ràdio-fórmula musical, que permet fer algunes apreciacions. Els resultats coincideixen a grans trets amb les xifres d'audiència que proporciona l'EGM, però amb matisos probablement derivats de la pregunta realitzada (*quina emissora prefereix per la seva programació musical*). 40 Principales és la preferida (10,3%), seguida de Catalunya Música (5,9%), Flaix FM (5,7%), Cadena Dial (5%), Flaixbac (3,9%) i Radio Tele Taxi (2,7%). De totes elles, els indicadors d'audiència de l'EGM situen Catalunya Música molt més enrere.

Per edats, i com és lògic a la vista dels seus continguts, és en els grups més joves que es concentren les preferències envers la majoria d'aquestes cadenes, excepte Radio Tele Taxi i Catalunya Música, que obtenen els millors resultats en les franges de més edat. Per sexe, no hi ha diferències significatives, però sí que hi són per nivell d'estudis en alguns casos: mentre 40 Principales i Flaixbac tenen una composició heterogènia, Flaix FM guanya força entre les persones amb estudis secundaris, Catalunya Música entre els de formació universitària i, de forma destacada, Radio Tele Taxi i Cadena Dial concentren el seu públic entre la gent amb estudis primaris i secundaris.

També en la ràdio musical és important el lloc d'origen. Entre els nascuts a Catalunya, 40 Principales és la preferida (11,7%) per davant de Flaix FM (6,7%), Catalunya Música (6,6%) i Flaixbac (5,2%), mentre que els nascuts a la resta de l'Estat prefereixen Cadena Dial (9,6%) i Radio Tele Taxi (6,3%) per davant de 40 Principales (5,8%) i les propostes de cadenes catalanes. El mateix s'esdevé en funció de la llengua habitual d'ús: més enllà del cas de Catalunya Música (10,4% de la població considera que té la millor programació), entre els catalanoparlants hi ha un repartiment força equilibrat entre 40 Principales i Flaixbac (6,1%), Flaix FM (4,7%) i RAC105 (3,7%), mentre que la població castellanoparlant opta sobretot per 40 principales (15,9%), Cadena Dial (7,7%), Flaix FM (6,9%) i Radio Tele Taxi (4,7%). En una posició entre les anteriors se situen un altre cop els qui usen les dues llengües igual, entre els quals curiosament només el 0,6% consideren que Catalunya Música té la millor programació.

Conclusions

La ràdio és un mitjà amb una gran presència en els hàbits comunicatius dels catalans, que es fa palès en el fet que només una quarta part de la població manifesta que no l'escolta mai, i les escasses diferències en funció de les principals variables sociodemogràfiques.

Catalunya Ràdio és, amb un marge molt elevat, la cadena de referència al país. És la més escoltada, la preferida de més gent, la que millor informa, la més buscada per a l'entreteniment i la que té la millor programació, a la vista dels resultats de l'enquesta del CAC. Només la SER hi rivalitza, i fins i tot la supera com a referència en la programació d'esports. La resta de cadenes espanyoles tenen una presència escassa entre la població, i d'entre les altres cadenes catalanes destaca sobretot l'espai que han aconseguit fer-se RAC1 i, en menor mesura, COM Ràdio.

Hi ha dos factors clau per entendre la pràctica radiofònica de la població de Catalunya: la llengua habitual dels ciutadans i ciutadanes i, de forma menys accentuada, el lloc de naixement (Catalunya o altres llocs de l'Estat espanyol). Són aquestes dues variables les que proporcionen més diferències en les preferències del públic i les consideracions sobre imparcialitat i qualitat de les programacions.

Notes

1. Aquestes dades es poden consultar, per al conjunt de l'Estat, a la web de l'Asociación para la Investigación de Medios de Comunicación:
www.aimc.es/aimc.php?izq=egm.swf&pag_html=si&op=cuatro&dch=02egm/24.html.
2. Enquesta CAC 2003:
www.audiovisualcat.net/recerca/enquesta2.pdf